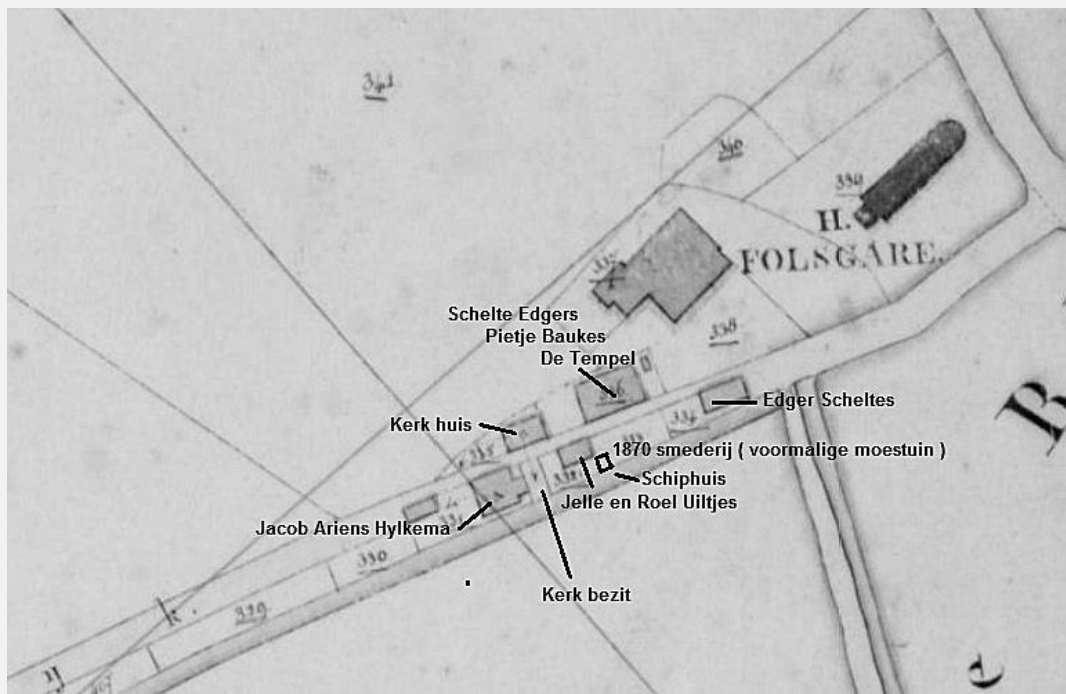

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

De tempel van Folsgeare

© kaart: Kadaster 1832

Midden 19e eeuw stond aan de Tsjaerddyk een huis dat in de volksmond “de Tempel” werd genoemd. Het huis kreeg waarschijnlijk deze naam, omdat er op een klein oppervlak zoveel mensen woonden. In dit venster wordt de historie van het gebouw en zijn bewoners beschreven.

In 1751 trouwt timmerman Edger Scheltes uit Ysbrechtum met een meisje uit Folsgeare, Ymkje Freerks. Het stel gaat in Folsgeare wonen (Tsjaerddyk 42). Edger timmert veel voor de kerk. Dat is terug te vinden in het kerkarchief als hij reparaties heeft uitgevoerd. In 1783 komt Edger te overlijden en volgens het kerkarchief volgt zijn jongste zoon Freek hem op als timmerman. Tot het jaar 1791 wordt hij regelmatig genoemd bij kerkreparaties.

De oudste zoon Schelte Edgers is boer en heeft een koemelkerij op de Tsjaerddyk. Zijn bedrijf omvat de huidige huisnummers 41-47. Schelte blijft vrijgezel, maar woont niet alleen. Hij heeft een huishoudster, Pietje Baukes, afkomstig uit Hennaard. Haar ouders zijn Bauke Sybes en Hiltje Jans. Pietje haar vader is kuiper in Hennaard.

In 1811, als iedereen van Napoleon een achternaam moet aannemen, noemt hij zich daarom ook Kuipers. Ook Schelte moet in 1811 een achternaam kiezen. Hij kiest voor de naam Dijkstra, waarschijnlijk omdat hij aan de Tsjaerddyk woont.

Dorpscanon van Folsgeare

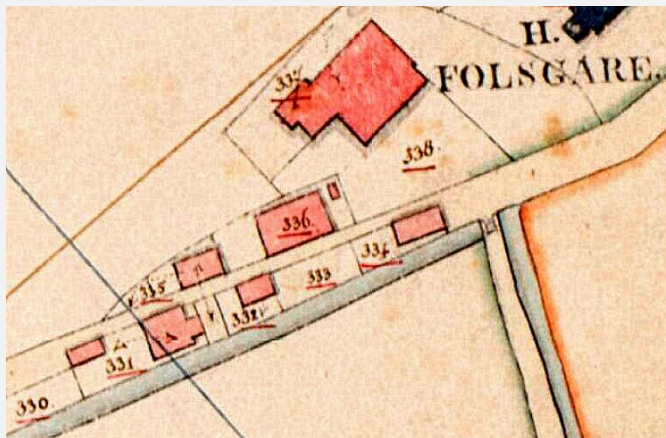
De Tempel van Folsgeare

Behalve van de koemelkerij op de Tsjærddyk nr 41-47, is Schelte Edgers ook eigenaar van de winkel annex timmerzaak op Tsjærddyk nr. 42 en het perceel daarnaast. Dit perceel, nu Tsjærddyk nr. 38-40, wordt als moestuin gebruikt.

In 1818 overlijdt Schelte op 65 jarige leeftijd. Hij heeft blijkbaar een goede en warme band met zijn huishoudster Pietje Kuipers gekregen, want al zijn bezittingen gaan naar Pietje Kuipers.

Zij krijgt niet alleen het onroerend goed. Pietje erft ook een voor die tijd fors bedrag aan geld. Pietje Baukes Kuipers is van huishoudster nu boerin geworden en is blijkbaar daarmee ook een stuk aantrekkelijker op de huwelijksmarkt. In 1820 trouwt Pietje op 44 jarige leeftijd met de veel jongere Hendrik Uiltjes Hoekstra uit Terherne. Hendrik is pas 29 jaar en als zoon van een schipper zal hij niet erg rijk zijn. Hij vindt in Pietje een goede partij.

In 1827 huren Hendrik en Pietje de pleats Strûpenkeal voor vijf jaar van Ruurd Freerks Abma. Ze verlengen het huurcontract in 1832 niet en verhuizen naar Oosterend. De koemelkerij aan de Tsjærddyk wordt verhuurd tot 1841 waarna deze door Pietje Baukes Kuipers in de verkoop wordt gedaan.

Kadaster kaart 1832

LC 20-04-1841

De Notaris C. J. JORRITSMA, te Sneek, zal, ten verzoeke van Mr. H. HIDDINGA, Procureur aldaar, op Dingsdag den 27 April 1841, des namiddags ten 2 ure, ten huize van den Societeit Houder *Heslinga*, te Sneek, finaal verkoopen:

Eene wel onderhoudene en prompte HUIZINGE, met TUIN en GROND en 4 GRAVEN c. a., te Folsgeare; benevens 2 poltjes LAND, onder Nieuwland gelegen, in gebruik bij *Willem Sjerps Twijnstra*; zeer geschikt voor eene Bakkerij, Winkelhuis, Timmermans-affaire enz.; waarop in perceelen geboden is f 1073,50.

De koemelkerij staat te koop en wordt geschikt geacht voor meerdere doeleinden.

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

De notarisakte omschrijft de koemelkerij als volgt:

Ten eersten : Een boeren huizinge met hiemning, erf, pompen en annexen staande te Folsgeare nummer 9 Sectie D nummer 336 ten oosten en noorden de kerk van Oosthem, Abbega en Folsgeare, ten westen de kerk van Folsgeare, ten zuiden de dijk.

Ten tweede: Een stuk tuin gelegen over de dijk gelegen nevens het vorige. Sectie D nummer 333 Ten Oosten Hans Meinderts Kreger, ten westen Roel Uiltjes Hoekstra, ten zuiden de opvaart en ten noorden de dijk.

Ten derde: Twee poltjes land aan de Tsjaerddyk.

De koemelkerij en de moestuin aan de overzijde worden door Pieter Willems Twijnstra gekocht namens Pier Wattes Zijlstra. Pier Wattes komt uit Oppenhuizen en is getrouwd met Froukje Wybrens Jaarsma van Ijsbrechtum waar ze ook wonen. Pier Wattes is boer, maar vooral handelaar in onroerend goed. Hij laat het pand verbouwen tot een smederij met vier woonkamers. In de volksmond wordt het pand daarna de Tempel genoemd, waarschijnlijk omdat er zoveel mensen bij elkaar wonen. Al deze mensen moeten het doen met één wc (secret) en één waterput.

Willem Johannes Nauta uit Leeuwarden wordt in 1841 de eerste smid in Folsgeare in de nieuwe smederij. Hij is in 1817 getrouwd met Trijntje Thomas de Jong uit Sneek. Als grofsmid (smid die grote ijzeren voorwerpen maakt) van het dorp doet hij ook het onderhoud van het torenuurwerk. Het leven als grofsmid in Folsgeare was geen vetpot. Na zijn overlijden op 27 april 1847 vraagt zijn weduwe aan de gemeente een "Certificaat van Onvermogen". Ze heeft geen geld voor de begrafenis. Willem Nauta wordt op kosten van de gemeenschap in Folsgeare begraven.

Er meldt zich geen nieuwe smid. Voortaan wordt het onderhoud aan het uurwerk gedaan door J.Fijlstra, uurwerkmaker uit Sneek.

Op 2 september 1859 overlijdt Pier Wattes Zijlstra en in februari 1860 zet weduwe Froukje Wybrens Jaarsma de Tempel weer te koop.

De Notaris A. HAAGSMA te Sneek zal, ten verzoeken van H. B. VAN DER WAL, Deurwaarder aldaar, na bekomen autorisatie, op Dingsdag 14 Februarij 1860, 's namiddags 2 uur, ten huize van P. van Wijk, in de Witte Arend te Sneek, provisioneel veilen:

1. Eene hechte wel onderhouden HUIZINGE met Erf c. a., aan den Rijdweg te Folsgeare, vroeger tot Smederij gebruikt, bestaande uit verschillende Woonkamers; door Douwe Elzinga en anderen bewoond voor f 100 per jaar, groot 3 roede 60 el.
2. Een BLEEKVELD, tegenover gemeld eerste perceel gelegen, mede aan den Rijdweg aldaar; in twee onderdeelen, geheel groot 2 roede.
3. Eene nieuwgebouwde HUIZINGE, mede aan den Rijdweg aldaar; bewoond door de Wed. Meirte Klazes Zijlstra voor f 30 per jaar.

Te aanvaarden 12 Mei 1861.

LC
03-02-1860

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

In de notarisakte wordt de Tempel als volgt beschreven

Een hecht en sterk gebouw bestaande uit vier verschillende woonkamers allen voorzien van bedsteden kasten en haardsteden benevens zolderruimte alsmede het erf ten oosten dezes huizinge terwijl dat ten westen vanaf het stek wordt gevoegd bij perceel drie staande en gelegen aan den Rijdweg te Folsgara vroeger tot smederij gebruikt hebbende deze huizinge wijdens hecht dak benevens regenwaterbak, bekend ten Kadaster gemeente Nieuwland sectie D no 511 ter grootte van vier en twintig el en 512 gedeeltelijk voor het geheel groot drie roede en zes en veertig el

Nota: het bovengenoemde perceel is bevoorrecht met pad over perceel twee naar en van de sloot lopende bij langs perceel twee aan de zuidzijde

In 1870 wordt de moestuin, het perceel tegenover de Tempel, verkocht aan timmerman Pieter Willems Twijnstra die er een smederij gaat bouwen. Sybe Cornelis Nijdam uit IJlst legt de eerste steen van de smederij die zijn schoonzoon Lourens Lutgendorff zal huren.

foto: uitgeverij van der Meulen bv Sneek

Links de Tempel, met er tegenover de smederij waaraan het uithangbord ‘gedipl. Hoefsmid’ is bevestigd.

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

foto: uitgeverij.
van der Meulen
by Sneek

rechts de Tempel, links de smederij

In 1871 wordt een stukje grond naast de Tempel verkocht. Hierop wordt een huisje gebouwd, nu Tsjaerddyk 47. De eerste huurder is Gerrit Willems Twijnstra, de zoon van slager Willem Willem Sjerps Twijnstra (Tsjaerddyk 34-36).

De grond die Pietje Baukes erfde van Schelte Edgers is nu volgebouwd.

Huizen en Smederij te Folsgeare.

De Notaris A. W. NAUTA te IJlst zal publiek, bij strijk- en verhooggeden, presenteren te verkoopen:

1. Eene in 1870 nieuw gebouwde HUIZING en SMEDERIJ met **Erf**, uitgezonderd het *Schiphuis*, staande en gelegen aan den rijdweg en de opvaart te Folsgeare, kad. gemeente Nieuwland, sectie D no. 6 30, ad 2 ares; in huur bij L. Lutgendorf, voor f169 'sjaars, tot 12 Mei 1875.
2. Een hecht GEBOUW, bestaande er in 5 Woonkamers aan den rijdweg aldaar, door Douwe Elzinga en anderen bewoond, te zamen voor f173 'sjaars, sectie D no. 511, ad 24 centiare, en 6 31, Huizen Erf ad 2 ares 51 cent.
3. Eene in 1871 nieuw gebouwde HUIZINGE met **Vóórbleek** aldaar, door G. Twijnstra bewoond voor f50 'sjaars; sectie D no. 6 32, ad 55 centiares.

In 1872 staat de Tempel weer te koop. Het gebouw is inmiddels verbouwd, want er zijn nu vijf woonruimten in het gebouw.

Hessel Rintjes Boschma koopt de Tempel en hij laat opnieuw het gebouw verbouwen, nu tot een wooneenheid met zes woonkamers.

Zo wonen er begin 1900 zes gezinnen in de Tempel met adres: Folsgeare 37 A t/m F

LC O6-09-1872

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

In 1912 wordt het pand te koop gezet door erfgenamen van Hessel Rintjes Boschma en Bottje Wijnia.

In de notaris akte staat geschreven:

Vierde perceel :

Een huis , waarin zes woningen met erf cum annexis aan den weg in de burens van Folsgeare kadastraal sectie D nummers : 685, 686, 687, 688, en 689 samen groot twee are en 75 centiare waarin een woning is verhuurd tot den 12 Mei 1912 en de overigen tot 12 Mei 1913 aan Sytze Bijzet en anderen, samen tweehonderd twaalf gulden vijftig per jaar.

Nota : het onderhoud van het stek ten oosten is ten laste van dit perceel Het noordelijke stek moet worden onderhouden door de pastorie van Oosthem. Het onderhoud van het stek langs de westzijde is ten laste van de naastliggers aldaar. Dit pand heeft recht van medegebruik van twee stalten aan de dorpsvaart en recht van pad naar en van die stalten, onder verplichting om ze voor drie/vierde gedeelte mede te onderhouden.

Wijbe Wijnstra, kleermaker te Heeg en Jitsche Gerbensma, zonder beroep uit Uitwellingerga zijn de kopers van de Tempel.

Woningen te Folsgeare.

Op tijd en plaats voormeld zullen tevens worden geveild :

Zes aaneengebouwde **WONINGEN** aan den weg in de burens te Folsgeare, thans in huur bij wed. Byzet, Caurinus e. a. samen voor f 220 per jaar, waarvan drie op 12 Mei 1919 en de andere drie op 12 Mei 1920 te aanvaarden.

L.C.13-01-1919

Het pand wordt als volgt in de akte beschreven:

In 1919 doen Wijnstra en Gerbensma het gebouw alweer in de verkoop.

voorgewe over 100 nummer 17.
Het perceel.
Een huis, waarin zes woningen, met erf cum annexis, aanden Heeg in de Burens te Folsgeare, kadastraal bekend Gemeente Nieuwland Lee, tie D nummers 685, 686, 687, 688 en 689 samen groot twee are vijf en veertig centiare, verhuurd aan Caurinus en Weduwe Bijzet, elk voor veen en dertig gulden vijftig cent, weduwe Jochen de Jong voor twee en dertig gulden vijftig cent, en de Viduoni van Folsgeare twee en Pieerk Abma een voor elk veen en dertig gulden vijftig cent. Het onderhoud van het stek ten oosten is ten laste van het geveilde, dat ten noorden ten laste van de Pastorie van Oosthem en dat ten westen ten laste van den naastligger aldaar. Het pand is gerechtigd tot medegebruik van twee stalten aande Dorpsvaart en recht van pad naar en van die stalten, onder verplichting om deze voor drie/vierde deel mede te onderhouden.

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

Dit perceel was aan de verkoopers Wynstra en Jitsche Gerbensma samen in eigendom aangeko-
men door overschrijving te Sneek den elfden A-
pril regentien honderd twaalf deel 557 nummer
104, van processen verbaal van publieken verkoop
den zesden entwintigsten Februari bevorens voer
notaris Goshuijzer te Sneek verleden.

PROCURATIE.

De ondergeteekenden :

1. WYBE WYNSTRA, kleermaker te Heeg,
2. JITSCHÉ GERBENSMA, zonder beroep te Uitwellingerga
samen eigenaren van na te melden woningen door aan-
koop in het jaar 1912.

Verklaren mits dezen te volmachten den heer ABRA-
HAM SCHUURMANS, administrateur wonende te Sneek -----

speciaal om voor en namens hen over te gaan tot den -
openbaren verkoop ten overstaan van den notaris Wier-
da te Ylst, van de hen samen behorende Huizinge waar
in zes woningen te Folsgeare, kadastraal bekend Gemeen-
te Nieuwland Sectie D nummers 685-686-687-688-689 sa-
men groot 2 are 75 ventiaeren; daartoe dagen en voor-
waarden van verkoop vast te stellen, de perceelen aan
den hoogsten solieden biider in koop te gunnen, met -
dien verstande, dat, wanneer een der lastgevers hoogste
biider blijft, deze geacht zal worden het perceel dan by
scheiding in het geheel te hebben verkregen; de leve-
ring te bewerkstelligen, vrywaring te beloven en ver-
der alles meer te doen wat de omstandigheden zullen -
medebrengen .

Gegeven ter woonplaatsen in Januari 1919.

aktes: Tresoar

De koper is Harmen Bruinsma, die het perceel koopt voor F 1995,--

Perceel zes voor de som van regentien hon-
derd vijf en negentig gulden f 1995 - aan den
heer Harmen Bruinsma, veehouder wonende
te Burgwerd, die hierbij verschenen verklaarde
dit perceel in eigen naam in koop aan te nemen.

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

Bruinsma verkoopt het pand vervolgens eind 1919 door aan Andries Bouma die in de smederij er tegenover woont. Bouma maakt van drie woningen een magazijn voor de smederij. Zo blijven er dan nog drie woonkamers over.

In 1923 verkoopt Andries Bouma de smederij en hij verhuurt het magazijn in de Tempel voor drie jaar aan de nieuwe eigenaar van de smederij. Dit is Beint Sipkes Douma.

Winkelier en foeragehandelaar, vracht- en melkrijder Minne Minnema en zijn zoon Klaas voor de Tempel rond 1925

foto: collectie Wybren Sweering

De laatste bewoonster van de Tempel is Trijntje Sweering-Breeuwsma. (grootmoeder van Wybren Sweering, zie venster Tsjaerddyk 32) Wanneer zij in 1935 op 78 jarige leeftijd overlijdt, staat het gehele pand leeg. Het wordt dan nog een paar jaar als opslag plaats gebruikt door foeragehandelaar Feike Damstra (Tsjaerddyk 44). Begin jaren veertig is het gebouw een bouwval geworden en wordt gesloopt.

Na de sloop van de Tempel gebruikt Pier Cnossen het terrein regelmatig voor hooiopslag.

foto: DB Folsgeare

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

Het terrein blijft braak liggen tot 1981/1982. Timmerman Jelle Wiersma uit het dorp bouwt dan een nieuw huis op het perceel (Tsjaerddyk 41) met een timmerschuur er naast. In 1983 vestigt Jelle zich met zijn vrouw Minke van der Goot in de woning.

Ze blijven er wonen tot 1990. De woning en de timmerschuur worden dan verkocht aan aannemer Zijlstra. Deze nieuwe eigenaar verkoopt in oktober 1990 het woonhuis aan Anne en Eelkje van Dalfsen. Het is Zijlstra zijn bedoeling de timmerschuur af te breken en er twee nieuwe woningen voor in de plaats te realiseren. Zover komt het niet, de eigenaar gaat failliet. De timmerschuur wordt in 1992 ook door familie van Dalfsen gekocht.

foto: Atse Bruin

Tijdens de renovatie van de Tsjaerddyk in 2009 worden onder de afgegraven grond de fundamente van de Tempel weer zichtbaar. Nu is weer even goed te zien hoe smal de Tsjaerddyk was toen de Tempel er nog stond.

Op de plaats waar nu één huis staat, leefden vroeger zes gezinnen.

Tsjaerddyk 41
anno 2021

foto Wytske Heida

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

Helaas is er van “de Tempel” weinig fotomateriaal.

Om een idee te krijgen van hoe het gebouw er uit heeft gezien, kan een vergelijking worden gemaakt met museum het “Earmhûs” in Warten.

In dit gebouw, een armenhuis, dat in opdracht van de Nederlands Hervormde kerk werd gebouwd in 1893, waren 6 woningen. Drie naast elkaar, met de achterkanten tegen elkaar aan. Aan beide lange kanten van het gebouw konden de bewoners gebruik maken van een regenput en een ‘húske’. Het gebouw heeft tot 1975 gediend als armenhuis. Daarna is het museum geworden. Eén van de woningen is nog helemaal in de oorspronkelijke staat gebleven.

foto's Wytse Heida

Dorpscanon van Folsgeare

De Tempel van Folsgeare

---

foto Wytske Heida

Colofon

Tekst: A. Bruin, Wytske Heida

Bewerking: Wytske Heida

Foto's: uitgeverij van der Meulen bv. Sneek, Atse Bruin, Wytske Heida, collectie Wybren Sweering, db Folsgeare, advertenties LC

Kaartjes: Kadaster

Aktes Tresoar

Disclaimer: Voor alle foto's geldt, dat er zorgvuldig is uitgezocht wie de eigenaar is en is toestemming gevraagd en gekregen voor gebruik in dit venster. Vensters over personen zijn geplaatst na feedback met betrokkene. Mocht er desondanks iets niet correct zijn, gelieve de redactie te informeren.